

כל אחד רוצה להיות תלמיד מצטיין

מאת: אירנה-אור קונבלוב

בלי ששמתי לב בכלל, הכיתות שלי התמלאו בצעקות. הילדים תסו וגעשו, לא הקשיבו. הם הציקו זה לזה, לעגו זה לזה, דחפו זה את זה, ואני רק הייתי מין קישוט משגיח שלכל הפחות הם לא יהרגו זה את זה. אמרתי להם, אכתוב הערה ביומן. זה עבד אולי על עשירית מהם, וגם לא יותר מפעם אחת. מה גם שחשבתי לעצמי, אז אכתוב להם הערה. מה אז? מה אעשה עם זה? גם אם זה ירתיע מישהו לטווח הקצר, מה אוכל להפיק מזה לטווח הארוך? איך זה ישרת אותי בשיעורים שאני רוצה ללמד? תארו לעצמכם, שאתם מחנים בלי סוף על אדום לבן. אז כל פעם אתם מקבלים דו"ח בשווי 500 ₪. מה אתם מפקים מעצם פעולת התשלום, חוץ מהתרוקנות חומרית ונפשית? האם זה גורם לכם לעודד את העירייה בעיר שלכם? האם תרצו להודות לפקחים העירוניים על עמלם הצודק, הגם שבספק?

'את צריכה להתחיל להרים טלפונים להורים', אמרה לי אחת המחנכות. חככתי בדעתי, מחשבותיי מתנגשות זו בזו ומתערבלות ברעש, כאילו היו כדורים צבעוניים במתקן הג'מבורי בקניון מהודר, רב התאורה, שופע הזדמנויות לבזבז. 'בזבז זמן!', קראה בתוכי בקול איזו מחשבה קולית-מתמרדת, לבושה במעיל עור בסגנון התרסת גיל העשרה. ראשית, הפידבקים שאני שומעת בחדר המורים על אודות פעולת ה'להרים להורים' הזאת מסתמנים כמסכמים פעולה זו בתור מענה ללא הצלחה מרובה. 'עוד הפעם התקשרתי לאמא של יונתן, כי הפטפטת שלו בשיעורים כבר בלתי נסבלת. היא שוב הייתה 'נורא מופתעת' שהבן שלה מפטפט בשיעורים, כמו שהייתה 'נורא מופתעת' כשהוא הרביץ לליהי בשיעור חשבון. את העובדה שהוא לא מקשיב ומרבה לדחוף ילדים נניח בצד ונניח לאמא הנחמדה להיות 'נורא מופתעת' כל פעם מחדש, כאילו הרגע פרשו בפניה את רזי תגלית האומה בננוטכנולוגיה מולקולרית'. זהו. אלה בערך תוצרי השיחות הטלפוניות להורים שאני שומעת מסביבי. שנית, איך גם זה יעזור לי לטווח הארוך? אולי פעם אחת אמא תעניש ואבא ינזוף, וזה יהיה תקף לשני השיעורים שלאחר מכן. אבל בהמשך דרכינו הלימודית הפיתוי להפריע, המושרש היטב עדיין בקרקע האופי העדינה, יגבור. והילד ישוב ויפטט וידחוף וירעיש.... על כן המסקנה היא כי מוטל עליי למצוא חומר הדברה אחר לקרקע הפורייה הזאת, כדי לסייע לקרקע הצעירה הזאת להשריש בה הרגלי למידה נאותים והתנהגות שלא כוללת בין פעולותיה את 'לדחוף את ליהי ולפטפט עם דני', למשל. ושלישית, מה שאני רוצה להגיד על העניין הזה של 'להרים טלפונים להורים' על הפרעות, הוא שזה כבר, בעיניי, להכניס את עצמי למוקדי האש בהתנדבות ובלי שמישהו טורח לבקש ממני. אני לא אוהבת להתווכח ולריב עם אנשים. זה מותיר אותי חסרת מנוחה ונטולת אנרגיות לדברים אחרים שעליי לעשות. ויש לא מעט דברים שאני עושה, מלבד לחפש 'חומרי הדברה ראויים וחינוכיים' עבור קרקעות ישראל צעירות

שבבוא עת יבנו את עתידנו. בטח ובטח כשמדובר בזמני הפנוי, שלא נכלל בין שעות התקן של העבודה שלי במשרד החינוך.

אז עשיתי את הדבר הכי לא חכם שאפשר לעשות במצבים של חוסר הקשבה בכיתות שלי. התחלתי להרים את הקול בעצמי.

יש לציין, שמעולם לא דגלתי בצעקות ולא האמנתי מעולם שבאיזושהי צורה זה יכול להיות מועיל למישהו. גם בתור תלמידה מעולם לא הבנתי את המורות האלה שצועקות בלי סוף. לא 'החזקתי' מכאלה. דווקא תמיד התפעלתי מאנשי חינוך, שבהינף יד היו גורמים לכיתה להיות מרובת ריכוז וקשב. היו כאלה שלימדו אותי, שרק פתחו פיהם והשתרר שקט. אף אחד לא התווכח, אף אחד לא צעק, אף תלמיד לא רטן. לא הפריעו לאף אחד. המורה פתח פיו, והשיעור התנהל כפי שהוא צריך להתנהל. יותר מזה, לפני שהתחלתי ללמד, האמנתי בעצמי. סמכתי על עצמי שאני אוכל להיות מורה כזאת, שרק מדברת ולא צועקת; מורה שלא צועקים ולא מפריעים לה כי רוצים לכבד אותה, כי התכנים של השיעורים שלה מעניינים ותורמים, כי המורה הזאת מכבדת את התלמידים בכיתה שהיא מלמדת. ראיתי את עצמי כמורה כזאת. למרות כל אלה, התחלתי להרים את הקול בעצמי. והכיתות שלי התמלאו בצעקות.

העניין הוא, שאם מלכתחילה יש רעש בסביבה שבה אתה נמצא, לא ניתן לפתור את זה בעוד יותר רעש. אלה העומדים מנגד צועקים, ואתה עונה להם בצעקה בעצמך, והם עונים לך בצעקה רמה יותר, ואתה מוצא את עצמך צורח... בדיוק מה שקרה לי. מצאתי את עצמי צורחת. ולאט לאט מצאתי את עצמי מדברת עם המחנכות על כך שההורים מרימים טלפונים אליהן... 'המורה לספורט צועקת', 'המורה לספורט לא נחמדה'. נכון, ההורים הם לא בדיוק אלה שמחליטים אבל זה לא נעים – לשמוע פידבק כזה על מאמציך התמימים לעשות משהו טוב. בכל מקרה, מה שפידבק כזה מראה הוא ש... אתה אמנם מנסה לעשות משהו טוב ומנסה לשפר את המצב ואת האווירה, אבל אתה בעצמך רק מחמיר את המצב ומעכיר את האווירה.

הייתי אובדת עצות.

עמיתיי בסדנת הסטאז' וגם המנהלת בבית הספר שבו אני מלמדת אמרו לי, אל תצעקי. אל תצעקי, אירנה. הרי למי את עושה טוב כך? אם תצעקי, הילדים לא יצעקו פחות. נהפוך הוא. תצליחי לקיים שיעור אם תצעקי? לא. תחזרי הביתה צרודה ובאפיסת כוחות? כן. תספקי לתלמידים 'הצגה מרתקת בכיכובה של המורה ההיסטרית הצורחת'! כן! תספקי להורים עילה לזרוק אותך לגוב אריות, לרדת לחייך ולבוא אלייך באלף טענות? כן!!! גם בלי שתצעקי יוכלו למצוא תשע-מאות תשעים ותשע טענות לבוא בהן אלייך, לפחות תחסכי מכולכם את

הטענה האלף. אם תצעקי, תשיגי את המטרות הלימודיות? לא. יהיה כייף בשיעור, לך, לתלמידים?.. לא! אז... שווה לצעוק? לא.

להיפך, אירנה, אמר לי אחד מהחבר'ה המתמחים, אל תצעקי. הם מדברים? הם משתוללים? אל תגידי דבר. חכי. פשוט חכי שם, עד שיירגעו, עד שיהיו קשובים. מה אכפת לך?! מה, את ממהרת לאנשהו? הם לא רוצים להקשיב לך, שלא יקשיבו! שלא ישחקו! שלא יתרגלו משימה נחמדה, שלא ישפרו ביצוע לעיני כל חבריהם. רק אל תצעקי. לא.

להיפך, אירנה, אמרה לי מנהלת בית הספר, אל תצעקי. לפעמים הרי הם רק מחכים לזה שתצעקי. אז אל תתני להם את מה שהם רוצים. הם מתרוצצים? הם משתוללים? הם לא מקשיבים? הם לא באים לשמוע הוראות? הם לא קשובים להסברים? קודם כל, אלה ילדי ישראל במאה ה-21. הם כאלה. אנחנו כאן כדי לחנך אותם. זה יקח זמן, אבל את, אל תצעקי. מצדך, שגם לא יהיה שיעור, אם זה המצב. תהיי שם, תראי שאין אלימות, תהיי איתם. מצדך, תני ציוד רק למי שרוצה והוא ילד טוב ורוצה לתרגל ולהתאמן. רק אל תצעקי. לא.

חזרתי הביתה, לקירותיי המגוננים, חבוטה ומרוסקת, כמו כלב עם זנב מקופל בין הרגליים. ברור שאת לא צריכה לצעוק, אירנה, אמרתי לעצמי, מניחה את הראש על הכרית בלאות רבה, מחפשת מחבוא ומזור תחת שמיכת פוך עוטפת. הרי ידעת את זה הרבה לפני שהתגלגלת לצעקות בעצמך, ידעת את זה הרבה לפני שנהיית מורה ביום בהיר אחד. איך, אירנה, איך הגעת לזה שראית בפעולת הצעקה את הפתרון הטוב ביותר? נכון, לפעמים ישנם ימים שבהם עלייך לדבר בצורה מאוד אסרטיבית ולא ניתנת לפשרות ולהציב גבולות ברורים. בכל זאת, מדובר בעבודה עם ילדים. אבל מכאן ועד לצעוק? לא, אירנה, אין צורך בצעקות.

מהמיטה המחממת והמגוננת יצאתי חולה. השתעלתי ימינה, השתעלתי שמאלה, והבנתי שהרבה הגאים לא אוכל להוציא מפי היום. והיאך אלמד כך בבית הספר, צרודה וחלודה בגרוני? איכשהו. החלטתי פשוט לזרום עם זה, בניגוד לכל הפעמים בהם תכננתי הכל עד לפרטי פרטים ודאגתי שכל כדור וכל דלגית יונחו במקומם מבעוד מועד.

בוקר. שיעור ראשון. ילדי כיתה ד' הומים וגועשים. חמודים בסך הכל. שרקתי – הסימן המוסכם שלנו לבוא ולהתיישב במסודר מולי, מול המורה. בימים הקודמים, כשלא היו באים, הייתי צועקת. עכשיו לא צעקתי. הרמתי את ידי גבוה ופשוט סימנתי להם להגיע ולהתיישב על הקו. במקום לספור בקול רם מחמש עד אחת, הורדתי בכף ידי אצבע אחר אצבע. הילדים הסתקרנו – 'מה קורה פה? המורה לא מדברת? המורה לא צועקת?'. באו. התיישבו. השתתקו. אמרתי להם בקול שקט, 'אני לא יכולה לצעוק היום. אני חולה. ואתם יודעים מה, אני לא צריכה לצעוק. בכלל. מהיום, אני אדבר ואסביר מה לעשות רק, אך ורק, כשיהיה

שקט'. הסקרנות במוחות הצעירים הללו הולידה רעש חדש של התעניינות ושל חוסר סבלנות. הרעש הזה נפסק מיד על ידי אותם הילדים שמיאנו לבוא ולהקשיב – 'שקט, שקט, אנחנו לא נדע ככה מה עושים!!! נו, שקט!'. והיה ערב, והיה בוקר יום חמישי רגיל בעבודה, והיה שקט. הסברתי ברוגע ובנועם מה לעשות. וידאתי שהכל ברור לכולם... שחררתי את לחמי על פני המים. ניסיתי את אותו הנוהל בכיתות האחרות שאני מלמדת. זה פעל כמו בהינף של שרביט קסמים. הפסקתי לצעוק.

כעבור ימים מספר מצאתי לעצמי עוד כלי לגייס הקשבת תלמידי. ילדים הרי הם לא רובוטים, ולא, ממש לא תמיד כשנשמעת שריקה או כשנספרים המספרים לאחור הם ממהרים להגיע. זה קורה רק למכונות אולי או למחשבים... ואפילו לא. מכירים את העניין הזה של הסמארטפון שנתקע רק אלוהים יודע למה? כשמדובר בילדים, נותר רק לפתוח את הלב בחיבוק רחב, להיות הכי יצירתי וגמיש שאפשר ולייחל לטוב. על כן, גירדתי בפינות תודעתי את פירורי היצירתיות ומצאתי שבמקום לנזוף במי שלא, מוטב להחמיא למי שכן. אם התלמידים לא ממהרים להגיע ולהקשיב, אני שואלת מיד, "מי תלמיד מצטיין?". אם נמצאים על הקו קומץ תלמידים, אני מיד מכריזה שהנה, הם, למשל, מצטיינים. ומה עם השאר? לא רוצים? מה אתם חושבים שקורה? בטח שכולם רוצים. כל אחד רוצה להיות תלמיד מצטיין. אף אחד לא רוצה להיות 'הילד הרע' כל פעם מחדש, הרי אף אחד מאיתנו לא באמת רוצה לשלם כל פעם 500 ₪ על החניה באדום-לבן. אם מישהו מקפיד להיות 'תלמיד מצטיין' לאורך כל השיעור, הוא מקבל ממני מדבקה על התנהגות למופת. מי שמקפיד להיות 'תלמיד מצטיין' מספר שיעורים רצופים, מקבל ממני משקולת של 14 קילו... לא, לא, מה כבר דמיינם לעצמכם... כזאת:

בכיתה ב', למשל, אף חילקתי אותם לקבוצות. איסוף 'הצטיינויות' מתבצע הן באופן קבוצתי והן באופן אישי. קבוצה שמתנהגת טוב וממלאה אחר הכללים, מקבלת מדבקה לדף המדבקות הקבוצתי. קבוצה שצוברת עשר מדבקות, מקבלת פרס, וראש קבוצה מקבל את הזכות לענוד על צווארו מדליית מופת קבוצתית. ראשי קבוצה מתחלפים מדי שיעור או שניים, והמדליה נודדת בין קבוצה לקבוצה. הקבוצה הבאה בתור שצוברת עשר מדבקות וזוכה בפרס, מקבלת את מדליית המופת לידי ראש הקבוצה הנוכחי שלה. הילדים יודעים, שכדי להיות ראש קבוצה, צריך קודם כל להקפיד לשמור על כללי השיעור. ילדים שנוטים לשמור על הכללים פחות יודעים, שאם יקפידו על התנהגות טובה מספר שיעורים רצופים, יקבלו צ'ופר אישי. ילדים שתמיד-תמיד 'תלמידים מצטיינים' בשיעורי מקבלים מדי שניים-שלושה שיעורים מדבקות של 'סמיילי' ו'כל הכבוד'.

אפילו בכיתה ג', הכיתה הכי תוססת שאני מלמדת, עניין הפרסים, המדבקות וה'תלמידים המצטיינים' מניע את הילדים להיות ממושמעים יותר וקשובים. גם שם, עם כל התסיסה ועם כל הרעש, כל אחד רוצה להיות תלמיד מצטיין. על כל פנים, הרבה יותר ממה שמישהו מהם רוצה להיות שוב זה שחוטף מהמורה את הצרחה.

ככה אני לא מרימה יותר את קולי.

הכיתות שלי תוססות אך אינן מלאות עוד בצעקות.

יתרה מכך, אני חושבת שעניין ה'תלמידים המצטיינים' גם מסייע למקד את תשומת הלב על הילדים שהם תמיד-תמיד בסדר, המלאכים האלה שתמיד מוכנים להקשיב ולבצע כל דבר שמורה עשוי לבקש. בצעקות הרי, באופן בלתי רצוני ולא מודע לעתים, מי שמקבל את הבמה זה הילדים שעושים הכי הרבה רעש והכי פחות משמעת. להיפך, אני חושבת שילד שרוצה שיציינו אותו צריך לשאוף שיציינו אותו לטובה, שיהיה כוכב הכיתה, בטוב כמובן, לא שובב הכיתה. לציין מישהו לטובה – כל כך עושה את היום לשני הצדדים, הן למציין והן למצוין. אז שיהיה מצוין. הרי כל אחד, אחרי הכל, רוצה להיות זה שאומרים עליו שהוא התלמיד המצטיין.

...מי יודע, אולי בבוא יום גם הרשויות המקומיות יחלקו איתי את אותן המסקנות החינוכיות ובמקום קנסות ענק יבחרו לחלק מטבע של עשרה שקלים ממוגנטת על השמשה למי שחונה כחוק. לבסוף, משהו כה קטן ופשוט עם כוונה מאחוריו עשוי ליצור הרבה יותר משמעות מנקיטת אמצעים גרנדיוזיים, רועשים אמנם, אך נטולי מימד ותוכן.